

הפרקליטים

מגזין לשנת עורכי הדין - מחוז תל אביב והמרכז

בלעדי

נשיאת בתי משפט השלום בתל אביב, השופטת עדנה בקנשטיין, בריאיון נדיר

תנו צ'אנס לשלום

לא שוכחת הנשיאה דורית ביניש זוכרת איך זה נשקוטעים אותך בבית המשפט (36) לא שוכחת... (99)

כוח עצמנה

עם 120 שופטים ורשמים הכפופים למרותה, ואחריות למאות אלפי תיקים ומתדיינים הפוקדים את שעריה מדי שנה, נשיאת בתי משפט השלום בתל אביב, השופטת עדנה בקנשטיין, סבורה שעורכי הדין, עם המדינה כולה, מתפרקים את אט מסמליהם • ולא, היא לא תיתן לכם לומר מילה רעה על שופטיה • מקסימום, היא תעשה זאת בעצמה • ריאיון מקיף ראשון וגלוי לב עם הנשיאה השנייה החזקה בישראל

מאת עו"ד מוטי דנוס, עו"ד מירב גסר ועו"ד עמית גורביץ' צילום ריאן

הממלכה של נשיאת בתי משפט השלום בתל אביב ושופטת בית המשפט המרכזי, השופטת עדנה בקנשטיין, חולשת על כרבע משופטי ישראל - 120 שופטים ורשמים - עשרות עובדי מנהלה, מאות אלפי תיקים בנושאים פליליים ואזרחיים, תעבורה, משפחה, הוצאה לפועל, תביעות והמרצות פתיחה, תביעות קטנות, עניינים מקומיים, ומה לא. למעשה, כשהאזרח הקטן אומר את המילה בית המשפט - לשופטת בקנשטיין יש השפעה כלשהי על התיק שלו. כאשר עורכי הדין, השוטרים, התובעים והסניגורים ואיתם כל באי בית המשפט מגיעים לשלום - הם מגיעים למצוא צדק, לטוב ולרע, אצל אחד משופטיה.

השופטת בקנשטיין יושבת על צומת מרכזי בעולם המשפט הישראלי, ולמרות זאת, סביר להניח שלא נתקלתם בריאיון איתה. נדירות הן הפעמים שבהן תשמעו מה יש לה לומר, גם כאשר היא עצמה נמצאת תחת מתקפה תקשורתית. 26 שנה היא מכהנת כשופטת, מתוכן שמונה כנשיאת השלום, ועדיין, "כמו כל שופט טוב" - היא מעדיפה לדבר בפסקי הדין.

הגענו ללשכתה בבוקר חורפי בניסיון לשבור את תדמית הנשיאה הקשוחה, וזה לא היה קשה. מולנו ניצבה אשה נעימת הליכות, המדברת ברוך, בנחישות ובגילוי לב נדיר על כל נושא.

הנשיאה עדנה בקנשטיין, הבוקר פרסמו חמישה פרופסורים מובילים בישראל, בהם שני חתני פרס ישראל, שלושה מהם דיקנים של פקולטות למשפטים, מודעה ובה ביקורת חריפה על תפקודו של מבקר המדינה מיכה לינדנשטראוס, עד כדי אמירה כי הוא 'פוגע בסדרי השלטון בישראל'. מה דעתך בעניין?

"אני חושבת שרשויות השלטון צריכות לזכור כל אחת את מקומה. גם אנחנו צריכים לזכור את מקומנו. מבקר המדינה גם הוא צריך לזכור את מקומו. אנחנו בעידן תקשורת מתקדם ויש דבר רשמי שיש לדון בהם בזהירות ולא להביאם לתקשורת לפני שהם בשלים.

"גם נושא כניסת התקשורת למקומות שלא חייבים להכניס אותה, מהווה בעיה. בואו נסתפק בשלוש הרשויות שלנו, וכל אחד ידע את מקומו ולא נשפוט אנשים לפני שהם נשפטים ולא ניתן

כלים לשפוט אותם לפני שהם מגיעים למושפט". את שותפה לדעה של המשנה לנשיא העליון לשעבר, מישאל חשין, כי שופטי השלום מושפעים מדיווחי התקשורת?

"דעתי מאוד נחרצת בעניין הזה. השופטים הם שופטים מקצועיים והניסיון לומר שזה משפיע עליהם מערער את האמון במערכת. אני מאמינה שאני והשופטים המצוינים שלי מנוטרלים מזה". נשאל אחרת: איך שופט יכול שלא להיות מושפע?

"יש דברים שאני מרשה לעצמי לומר מתוך היכרות עם שופטי השלום, שהם שופטים מצוינים. אני מבקשת להתעלם מהאבחנה בין שופט שלום לשופט עליון ואני לא קונה את האבחנה בין שופטים עליונים שהתקשורת לא משפיעה עליהם לשופטי שלום שכן עשויים להיות מושפעים. בגדול, אם שופט, כל שופט, מושפע מהתקשורת, זה רע מאוד".

את חשה כי התקשורת מתערבת מדי בעבודת המערכת המשפטית?

"התקשורת אינה שופט. אנשים מקצועיים יודעים שזה לא בידיים שלה, ואם אין ראיות אז אין ראיות. יש תחושה שהתקשורת רצה קדימה עם אייטמים. יש דברים שעליהם חלה חובת הדיווח ויש גם מה לדווח וזה בסדר, אלא שבמציאות של חיינו, הדלפה בטרם הגשת כתב אישום היא דבר נורא. נדרשת זהירות רבה.

"עלי התקשורת לא משפיעה, לא מה יגידו ולא מה אומרים ולא מה אמרו. זה לא מזויז לי. אני הולכת לפי האני מאמין שלי ולפי אמות המידה והכלים המקצועיים והמוסריים שלי".

האם נכון בעיניך כי ידה של הפרקליטות קלה על ההדק בנושא הגשת כתבי אישום?

"המתלוננים כיום רוצים לראות בית משפט. למתלונן זה כל עולמו, והמתלוננים מערערים, כך שהתשובה לא כל כך חד משמעית".

ברמת הראיות, את סומכת ידך על הפרקליטות או שאת חשה כי בהקשר של אישי ציבור היא מעדיפה שבית המשפט יכריע כמו שאולי קרה אצל שרי המשפטים יעקב נאמן וחיים רמון?

"אני לא סומכת על אף אחד ובודקת את הרגשות בעצמי. בעניין של יעקב נאמן, אני לא חורגת שבת שזרקו לפתחו של בית המשפט להכריע, <

"אין עוד בית משפט שמונהל כך"
הנשיאה בקנשטיין

על השופטת בדימוס לידסקי: "אף אחד לא שאל במהלך כל הסיפור 'אם היא היתה כל כך טובה מדוע היא לא נשארה במחוז?' מרגיז אותי שהואשמתי שמינויה למחוזי כביכול לא השתכלל בגללי, בעוד שאני זו שמיניתי אותה לסגנית נשיאת השלום בפלילי. אני שר המשפטים? אני הנשיא גורן? אולי גורן לא רצה אותה? בואו, נעבור נושא"

איך תגדירי את יחסייך עם נשיא המחוזי, השופט אורי גורן - חברי, ענייני או קורקטי? "קורקטי. אנחנו ביחסים מאוד קורקטיים. אין מחלוקות ואין שום דבר אישי. אני מכבדת מאוד את שופטי המחוזי. רק לדעתי, הרבה סגני נשיא בבית משפט לא גדול זה אחיזת עיניים"

אבל אפילו מבחינתו, כאיש ציבור, היה טוב יותר שהתיק הגיע לבית המשפט כי אם היו סוגרים את התיק בפרקליטות היה נשאר אבק של אולי חשד לשחיתות. אני לא מזמינה את התיקים של אישי הציבור אלא רק אומרת שאיש ציבור, מבחינתו, הצל של אי הגשת כתב אישום יכול רק להזיק לו. רמון הבין את זה ורצה שיתקיים המשפט."

היה ראוי שנשיא המדינה משה קצב יכריז על השעייתו עוד בטרם התגלגלה כל הפרשה למימדיה כיום?
"לא נוח לי לדבר על זה."

השופטים

שתי פרשיות העיבו באחרונה על הנשיאה בקנשטיין. האחת, העימות המתוקשר שבו החלה השופטת בדימוס נירה לידסקי, עם פרישתה, ואשר הגיע לשיא כאשר גורה בקנשטיין את דינו של עמרי שרון. אז יצאה לידסקי ותקפה את גזר הדין באופן חסר תקדים. המקרה השני אירע עם פרישתו של השופט אריה שרעבי, כשנה ומחצה לאחר שנכנס לתפקידו כשופט שלום.

השופטת בקנשטיין כמו חיכתה לשאלות אלו. זמן רב היא ספגה ואף אחד לא יצא להגנתה, כולל, לדבריה, דוברות בתי המשפט. המשקעים שפרשיות אלו הותירו בה ניכרים לעין. "לא נוח לי לעשות בתקשורת מה שעשתה השופטת לידסקי", היא אומרת, "אבל מרגיז אותי שהואשמתי שמינויה למחוזי לא השתכלל בגללי, בעוד שאני זו שמיניתי אותה לסגנית נשיאת השלום בפלילי. אף אחד לא שאל במהלך כל הסיפור, אם היא היתה כל כך טובה מדוע היא לא נשארה במחוזי?"

מקורביה טוענים שבין היתר זה בגללך. "אני שר המשפטים? אני הנשיא גורן? אולי גורן לא רצה אותה? בואו, נעבור נושא"

עוד אריה שרעבי הגיע לשיפוט מהתחום הפלילי ולאחר כשנה ומחצה החליט לפרוש. דוגמאות כאלו לא עושות טוב למערכת.

"אולי מלכתחילה לא התאים לו לכהן כשופט? כל אדם, ברגע שמבשר לי כי בכוונתו להגיש מר עמדות לשיפוט, אני מיד מודיעה כי בהתחלה הוא יישב או בתביעות קטנות או בבית משפט לעניינים מקומיים. אני מודגשה שאני לא יודעת כמה זמן זה ייקח, כי אני יכולה להתחייב. היו שופטים שכינהו במשך שלוש שנים בתביעות קטנות. כולם פה ירדעים - הבטחה יוצאת מהפה שלי רק כאשר אני יכולה לעמוד מאחוריה. אין הבטחות באוויר."

ובמקרה שלו?

"לאדון שרעבי נתתי בכוונה לשבת במקומי אחר הצהריים כי זו פרוצדורה פלילית ולא בתביעות קטנות. שלושה חודשים אחרי המינוי הגיע ושאל: 'מה הצפי לגבי?' 'איזה צפי?', שאלתי. 'אני 28 שנה עורך דין, ואני רוצה לדעת מה הצפי'. אמר רתי לו 'שמע, לא תהיה ועדת מינויים בקרוב, הממשלה רועדת, אין לי שום צפי'. כעבור שנה בדיוק, שוב: 'מה הצפי לגבי?' מתי אגיע לפלילי. השבתי שאני לא יכולה לומר כיוון שיש שופטים ותיקים ואיני יודעת אם שופט יפרוש ואם יתפנה מקום ומתי הוועדה תתכנס. הוא ביקש שאקח בחשבון את גילו ולמחרת כבר הדועי על החלטתו לפרוש."

אז חוסר היכולת לקדם שופטים מונע כניסה של עורכי דין למערכת?

"אני בטוחה. יש אנשים מנוסים בתחום שהפסיקו ללכת להם ואז הם מגיעים לפה אבל כאן זה לא מקום בריחה, עם כל הכבוד."

לך אין מה להציע ולמחוזי עוברים הטובים שבישולם, אז כנראה השופטים חשים תקועים?

"אילה פרוקצ'יה התחילה בבית המשפט

לעניינים מקומיים בירושלים וישבה שם שנים. השופטים הכי טובים היום, במחוזי ובעליון, ישבו במקומי ובתביעות קטנות. בעיני זו לא פחיתות כבוד. יש אנשים שמנסים את זה ורואים שזה לא בשבילם. הרי המשכורת כאן, לעומת השוק הפרטי, לא אטרקטיבית. כולם רוצים להתקדם והרעיון פה הוא כזה שאנחנו מקדמים את האנשים בשלבים ולעתים לא בקצב שהם סבורים שראוי לנכון."

ציפית מהמערכת המשפטית שתשמש לך, כמו גם לשופטים אחרים, פה בנושאים אישיים?

"ההתנהלות התקשורתית שלנו בעייתית מאוד, הואיל ואסור להתראיין. אני מקפידה על זה מאוד, ורק חושבת שבשל כך קורה ועמדותי לא מובהרות דיה. הייתי מצפה מדוברות בתי המשפט שתדע ליוזם ולהשיב. כולנו בני אדם, יש לי משפחה וזה לא לעניין. צריך שהדוברות שלנו תלך צעד אחד קדימה ותאמר את דברה."

בואי וניכנס לרגע לתוך אולמות בתי המשפט. האם אינך סבורה שהגיע הזמן שלא יכהנו עוד שופטים שמדברים בחוסר כבוד ובזלזול אל עורכי הדין, במיוחד מול לקוחותיהם?

"אם שופט מתנהג בצורה שלא לכבוד האיש והמעמד, אנא מכסם בואו ותגידו לי."

ומה לגבי שופטים שאינם מגיעים מוכנים לדיריגים ולא מכירים את התיקים וקובעים עשרים דיריגים לאותה השעה?

"אני יודעת שהשופטים מגיעים פחות או יותר מוכנים. הם אמורים ללמוד את התיקים. אם יש מקרים כאלה, והם בולטים, בואו ותגידו לי."

אולי העומס הוא כזה שלא מאפשר לשופטים להתכונן כראוי לתיקים?
"אני לא מסכימה עם זה. יש עוזרים ואפשר גם לתקצר תיק לשופט."

מדוע כל בקשה לדחיית דיון צריכה לעבור מס' לול ייסורים עד שהיא מאושרת, אם בכלל?

"את בקשות הדחייה אני משווה לצ'קים חודרים; אנשים לא ישרים מפזרים צ'קים ללא כסיוו זה הורס את האמון. המסות של הבקשות הלא ראיות הן כאלה שעד שבא מישהו ישר עם בקשה כנה וראויה, כבר לא מאמינים לו. ערכתי בדיקה סטטיסטית שהוכיחה כי בבוקר מבקשים במאה אחוז יותר בקשות דחייה מאשר במשמרת השנייה. אז השופטים נעמדים על הרגליים האחרות, ובצדק. איך בית המשפט יכול להתמודד עם זה מבחינה ניהולית?"

כיצד את נוהגת?

"בעיקרון, בקשות דחייה שמוגשות יום לפני, אני לא דוחה, אלא אם קרה אסון."

יש קשר בינך ובין עורכי הדין?

"בוודאי, תמיד היה. הנתק עם הלשכה היה לא טוב לדעתי, ומנגד אני חושבת שהמשוב היה מיר תר כי הוא לא שינה שום דבר. כלומר, אנחנו לא צריכים את התקשורת או את המשפט שיעוררו אותנו, כי אני יכולה לומר לכם בדיוק מי הם השר פטים החרוצים, מי מפגר במתן פסקי דין, מי רציני ומי פחות. אבל למה צריך לתת לזה פומבי?"

אולי כדי שאותם שופטים יידעו שיודעים?

"אבל מה שאנחנו רוצים זה לא את הפומבי אלא לתקן את המעוות, ולא כל מעוות אפשר לתקן בפומבי. הפומביות לעתים מקלקלת. היתה גישה פנימית שדגלה בהוצאת המידע לגבי שר פטים המעכבים מתן פסקי דין, שאנשים יידעו, וזה לא סייע בדבר. יש כאלה שזה כלל לא השפיע עליהם ונשארו בדיוק אותו הדבר. כלומר, מתן הפומבי לא בהכרח מסייע."

ועדיין, גם בסקר האחרון שביצע מגזין "הפריקליטים" בקרב עורכי דין במחוז תל אביב והמרכז

"אולי בשלושה, מתוך 120 שופטים ורשמים".
השיחות שלך איתם מועילות?
 "יש כאלה שפשוט לא מתאים להם להיות שר פטים ויש כאלה שפשוט לא ראויים ולא חייבים למשוך עד אינסוף. יש שופטים שמלכתחילה לא היו צריכים להגיע ואז ברור שהם לא יקודמו והתסכול גדל והולך. במקרים כאלה אני חושבת שראוי שאנשים יעזבו בצורה מכובדת".
אולי צריך לשנות את השיטה? אולי הוועדה למינוי שופטים נכשלת בתפקידה אם מערך הסינון אינו עובד טוב?

"יש יתרון גדול בכך שהשופטים ממונים ולא נבחרים, הואיל ויש חשיבות לעניין העצמאות השיפוטית. לכן לא הייתי רוצה שתשונה השיטה. אני כן סבורה שיש אפשרות שמי שיימצא לא ראוי ישוחרר בצורה מכובדת. אני כבר שמונה שנים על הכיסא כנשיאה, יש לי שיקול דעת ואני אומרת שיש ואפשר לראות מלכתחילה מתי שופט אינו מתאים. מגיע שלב כזה, אי אפשר להסתיר".

נדרשת הכשרה משמעותית יותר לשופטים?
 "אני לא חושבת. הדור הישן של השופטים לא עבר שום קורס והמערכת ידעה לסנן. זה לא העניין. שני תחומי לימוד היו מאוד מועילים לשופטים - פסיכולוגיה וקרימינולוגיה".

את מי היית רוצה לראות מגיש מועמדות?
 "בעיני, הגיל להתחיל בשפיטה הוא 45. אנשים שעברו כברת דרך ויש כברת דרך עוד לפנייהם. מבחינת האנשים, זה תלוי בהם, יכול להיות עורך דין צנוע שלא שמעת עליו, ויכול להיות עובד מדינה. אני תמיד בעד השכלה נוספת. כבר ראינו שציונים גבוהים אינם ערובה לאנשים נחמדים, האישיות של האדם בריאיון אומרת לי הרבה והיא הקובעת אצלי, למרות שאני לא בוועדת המינויים ויכולה רק להמליץ או לא להמליץ. הרבה פעמים כלל לא שואלים אותי ולפתע אני מקבלת שופט שנשלח היישר מהוועדה".

הוועדה לא מיידעת מראש לגבי המועמד?
 "יש שמצמצלים ומודיעים לי שהוועדה בחרה את זה וזו ואני שואלת 'מי זה?'. או שאני מקבלת רשימה ואומרים את מי את רוצה ולפי איזה סדר, בלי לאפשר לי לראיין אותם, ואז ביום הדין מגיע מישהו שאני כלל לא יודעת מיהו".

מי הם שלושת השופטים המשמעותיים בעיניך?
 "השופט חיים כהן, השופט מישאל חשין והשר-

פסח הדין. אצלה התמחיתי".
שלוש שנים לרצח השופט עדי אור, את מכירה שופטים שחשים מאוימים?

"אני לא חושבת. אישית, אני לא חשה מאוימת. פעם היתה עלי שמירה, כאשר שפטי בנתניה, אבל שם זה עולם אחר".

עורכי הדין

עדנה בקנשטיין, ילידת ישראל, למדה בעירורני ד' בתל אביב. לאחר שחרורה מצה"ל (בשנת 1961) למדה משפטים וקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים, ולאחר מכן התמחה בתאוצה השופטת בן-ענת בבית משפט השלום במשרד פטי. לאחר שהוסמכה כעורכת דין, ב-1971, כיהנה עשר שנים כעוזרת ליועץ המשפטי של עמידר, ובאפריל 1981 מונתה כשופטת בית משפט השלום, ב-1998 כסגנית נשיא ובמרץ 1999 כנשיאת בתי המשפט השלום בתל אביב, וכשופטת בית המשפט המחוזי.

באחד מפסקי הדין שכתבת נגד עורך דין שהרשע במעילה, קבעת כי חלה הידרדרות באתיקה של המקצוע. את באמת חשה בזה?

"גם מבקר המדינה צריך לזכור את מקומו"

המהותיים של כמה תיקים יש לשופט, בכמה תיקים לא נכתבו פסקי הדין, מה העומס שיש לו לעומת אחרים שמתעסקים באותם התיקים ואיך הוא מתגבר על זה. את הנתון השני אני מקבלת מכך, מעורכי דין, מהפרקליטות, מהגורמים המופיעים, מהמתדיינים, מנציבת תלונות השופטים. הצלבת המידע נותנת תמונה הרבה יותר מדויקת מכל משוב שהוא".

ומה את עושה עם נתונים אלו?

"אני קוראת לשופט ומשוחחת איתו על זה, גם אם מדובר בדבר הכי רגיש. האמינו לי שזה משפיע יותר כיוון שהוא יודע שיבוא היום וידברו על הקידום שלו וכדומה. זה נכון שלתקשורת יש חשיבות אבל המשוב, רבותי, לא עשה את זה".

נציבת התלונות על השופטים, השופטת בדימוס טובה שטרסבורג-כהן מסייעת לך בקבלת התמונה המלאה על שופטיך?

"עד גבול מסוים. היא עושה עבודה מאוד חשובה וכל תלונה שמגיעה אליה מועברת אלי. אם יש שופטים שיש עימם בעיות התנהגות - אני קוראת אותם לסדר".

בכמה כאלו מדובר?

מצאנו כי 75 אחוז בעד המשך קיומו של המשוב. "ראיתי את תוצאות המשובים. יש כאלו מתארים מות ונכונות למה שאני יודעת ומכירה, אבל ראיתי גם תוצאות אבסורדיות לגבי שופטים שעושים עבודה מצוינת. כאשר מגיע אלי מידע על התנהגות לא נאותה של שופט אני קוראת אותו אלי ומביאה לידיעתו. האמינו לי, אף אחד לא אוהב שאומרים עליו דברים רעים".

כאשר תוצאות המשוב היו שליליות לגבי שופט מסוים, הדבר לא תרם לשיפור תפוקתו?

"להפך, היו לו רק טענות. מי שמתפקד כהלכה אין לו טענות. מי שלא מתפקד כהלכה מחפש את האשם. היה גם אלמנט הפוך: יש לנו שופטים שקיבלו במשוב ציונים גבוהים, והשכו עיני, כי אני מנסה לתקן אצלם דברים מסוימים. ואז מה קרה? אנשים שבאמת היו צריכים לתקן ליקויים, קיבלו ציונים גבוהים, ומולם שופטים מצוינים לא תמיד זכו להכרה הראויה. אפשר לעשות זאת בדרכים אחרות. אצלי לפחות, יש לכם דלת פתוחה".

את מבקרת באולמות?

"לא, ואני לא אתחפש, תודה. אני דוגלת בהצלבת מידע. ראשית, יש לי את הנתונים

"תיקים שמגיעים נגד עורכי דין אני מבקשת אלי ואני מאוד מחמירה בהם. אם הייתם שומעים את עשרות העדים שסיפרו איך כספם נגנב, הייתם גם אתם בוכים. בעבר, מקרה אחד כזה היה מקפין את כל הקהילה המשפטית. היום עוברים גם על זה לסדר היום. אין פה נורמה של מעילות מצד עורכי דין אבל יש יותר מקרים מבעבר. יש גם יותר עורכי דין. במקרים שאני מכירה לא מדור בר בעורכי דין שרעבו ללחם. הם רק רצו בית ורכב יותר מפוארים.

"מצד שני, אני חייבת לומר כי ישנם עורכי דין שאין להם מושג איך מתנהגים, כיצד פונים

מנגד. שישדר את התחושה שהקליינט סומך עליו. אני מאוד מצפה שגם הסמלים החיצוניים לא יעברו מן העולם, כך שעורך דין יבחין בדגל המדינה הניצב מאחורי השופט. שיתן כבוד. אם יש בעיה, שימצא דרך לפתור אותה, ולא תמיד באולם. לא בהלימה אלא בהולמות. חלק גדול מעורכי הדין אכן כאלו."

את סבורה שעורכי הדין שומעים מספיק את נשיאת בתי משפט השלום?
 "לשם כך אני מתראיינת. אני משוחחת עם הרבה עורכי דין ואני בהחלט מזמינה אותם לפנות אלי כאשר הם נתקלים בבעיה."

משפט שהכל בו היה מעורבב."

למשל?

"נתחיל מהפילי: כשהגעתי לפה לא היה שופט מעצרים עד תום ההליכים. היום יש שופטים במרצים, שופט מיוחד דן במעצרים עד תום ההליכים ושופט מיוחד דן בתיקים של עצוריי בית. אין אצלנו מקרים, אולי אחד, וגם אז לא באשמתנו, שעברנו את תשעת החודשים מבלי שיוגש כתב אישום והתיק הלך להארכה בעליון. בפן האזרחי התחלנו את סיפור המנ"ת, וידיאו קונפרנס, יש מחלקת נזיקין שבה עשרים שופטים, משמרת אחר הצהריים ותביעות קטנות. הכנסתי תביעות

"ישנם עורכי דין שאין להם מושג איך מתנהגים, כיצד פונים לשופט ולא איך מתלבשים. בעבר, היו מדברים לשופטים בגוף שלישי. זה הכל סמלים, אבל הם נותנים הרבה מאוד. עצוב לי שהתפרקנו מהסמלים"

קטנות גם בפגרה ואני גאה על כך. בתוך המח' לקה האזרחית יש מסים, בנקים ואשראי, חוזים וספקים, הכל מסודר לפי נושאים. צריך להבין, ההיקפים עצומים."

מה דעתך על אמירת הנשיא הפורש אהרן ברק לגבי 'יצור הכלאיים' הקרוי רשם?

"ממש לא מקובלת עלי. לדעתי, רשמים זו פונ' קציה חשובה מאוד. עלותם פחותה מזו של שופט, ויש להם הרבה מאוד סמכויות שיפוטיות. אני חר שבת שיש להגביר את השימוש ברשמים. עשיתי סדר גם בנושא - יש רשמת מיוחדת למונות, לצווים דחופים, אחר הצהריים רשמים שומעים הוצאה לפועל. בנוגע למשמרת השנייה, סידרנו אותה כך שידונו תיקים שחשוב לסיים במהרה כמו המרצות פתיחה במיטלטלין או דיון מהיר."

את נשמעת מאוד נלהבת מהמשמרת השנייה אבל שמענו טענות רבות, בעיקר מצד עורכות דין, שאומרות כי זוהי מכת מוות לליטיגציה הנשית?

"ואין בעיה עם עורכות הדין במשרדים הגדולים שמגיעות הביתה ב-11 בלילה. עדיין לא שמעתי מישהי שבכתה בגלל זה. הקריטריונים שלי להכניס תיקים למשמרת השנייה הם שמעצם טבעם הם דחופים. היום נקבעים בתוך חודש וחצי מועד דים להוכחות בתיקים בנושאים דחופים. לא היה דבר כזה, אין עיכובים, אז למה לא לעודד את זה? זה שירות שנועד לכם."

"אנו כל הזמן משפרים. גם במזונות זמניים בבית המשפט לענייני משפחה. בעבר היו קובעים דיון לחודשים קדימה ולאמא לא היה איך לקנות

מדוע את מתנגדת להעמדת עורך דין לכל נאשם?

"ימי הקראות מרוכזים פסולים בעיני. במסגרת המלחמה בעומס חשבו להעתיק את השיטה מארצות הברית, היכן שיש מושבעים והם שמחליטים לבסוף. כאן זה לא עובד. הקראות מרוכזות של חמישים-שישים תיקים ביום, ומי שמודה מקבל סניגור, אני מתנגדת לזה. זה נראה כמו שוק. אדם שבא לבית המשפט צריך לדעת שיש לו יומו. יתרה מזו, אני נגד לתת סניגור בצורה גורפת. יש אנשים שהמדינה לא חייבת לספק להם הגנה ויש להם כסף לממן בעצמם סניגור. סעיף 18 ב' לחוק הסניגוריה הציבורית נתן לנו השופטים סמכות להעמיד סניגור במקרים חריגים, גם אם הנאשם לא עונה לקריטריונים כלכליים, ואני עושה את זה. אבל למה בצורה גורפת? רק בגלל שאני רוצה לגמור תיק מהר? לא מקובל עלי. בסניגוריה אורמרים לי 'את יודעת כמה מינויים יש לנו במחוזות אחרים לעומת מחוז מרכז?' אז אני משיבה: 'אולי חסכנו למדינה כסף? מה, אנחנו כזו מדינה עשירה?' עדיף לתת את הכסף לעניים."

בית המשפט

השופטת בקנטשין, איזה ציון היית מעניקה לעצמך בתור מנהלת ובתור שופטת?

"אני לא מחלקת לעצמי ציונים, אבל מבחינת הניהול, אין לדעתי עוד בית משפט שמנוהל ככה, במובן זה שכל אחד יודע מה תפקידו ויש חלוקה נכונה למחלקות ויש סדר במחלקות. קיבלתי בית

לשופט ולא איך מתלבשים. בעבר, לא היה דבר כזה עורך דין שיוצא מהאולם עם הגב לשופט. לא היה עורך דין שיוצא מהאולם לפני שהשופט יוצא. לא היה מצב שעורך דין יאמר לשופט 'אתה אמרת', אלא היו מדברים בגוף שלישי. זה הכל סמלים, אבל הסמלים האלה נותנים הרבה מאוד. עצוב לי שהתפרקנו מהסמלים."

אולי זה חלק מתהליך כולל שעוברת החברה? בהחלט. בתוך עמנו אנו יושבים. הדור הבא של השופטים יבוא מקרב עורכי הדין, וזה מאוד מטי ריד אותי. קחו את תרבות הדיבור, אסור שמיישהו לא ייתן לחברו לסיים את דבריו גם אם יאמר את הדברים הכי איומים והכי לא נכונים."

משנת 1981 את מכהנת כשופטת, גם בערי השדה וגם בתל אביב. האם את חשה הידרדרות ברמה המקצועית של עורכי הדין ולא רק בסגנון?

"אני לא יכולה להגיד שיש ירידה ברמה. יש עורכי דין שאינם מגיעים מוכנים לתיק, וזה יוצר לי תחושה לא נוחה מהקליינטים, אבל זה התרחש גם בעבר. עורך הדין אולי יוצא מזה אבל הלקוח מתפתל בכיסא. אין לי שום טענה לדור הצעיר, הדברים הם לגופו ולאישיותו של האיש."

שרטטת את אב הטיפוס של עורך הדין שהיית רוצה לראות באולמך?

"ראשית, אדם שיכבד את עצמו ואת בית המ' שפט. שיבוא מוכן. שייראה ייצוגי. אני מהדור שההופעה החיצונית של עורך הדין חשובה לו. שלא יילחם בכל מחיר אלא אם כן יש לו קיים. שרידע איפה לעצור. שיכבד את החבר שמופיע

ללקוט לבית הספר. היום, תוך חודש וחצי יש דיון. דברים אלו קריטיים בעיני, ראשית, זמן ההליך ושנית, לתת פסקי דין בזמן.

לאור דברים אלו, איך קורה עדיין שהסחבת היא הבעיה מספר אחת ופסקי דין עדיין ניתנים במקרה הטוב לאחר שנתיים מהגשת התביעה?

"ראשית, מאז הוועדה האחרונה למינוי שופטים שהתכנסה בחודש מאי 2005 חסרים לי שישה תקנים. ויש לי בקשה, אם ממנים שופט למחוזי מהשלום, באותו היום תמנו גם מישור שלום. ההערכה שלי היא שבכדי לצמצם את הסחבת באופן משמעותי יש למנות 15 שופטים".

רק הוספת השופטים תפתור את הבעיה?
"באופן ישיר. יש שופטים בודדים שמתקשים להתמודד עם העומס הרב ואני מנסה לדחוף קדימה עד כמה שאפשר. לפעמים זה עולה לי בזה שמתקפים אותי".

את סבורה שיש מקום לשמונה סגני נשיאה?
"זו לא דרגה של בונוס על פי ותק או על פי גיל. אצלי, לתואר סגן נשיא יש תפקיד מאחוריו, יש משמעות. יש לי סגן נשיא בהרצליה, במשפחה, בהוצאה לפועל, סגן נשיא לילי, לאזרחי וסגן נשיא לנזיקין, לעניינים מקומיים ולתעבורה".

לאחרונה נפגשת עם מ"מ שר המשפטים, מאיר שטרית. דיברת איתו על הוספת השופטים?
"שוחחתי לא בפעם הראשונה על הנושאים האלו ועל אחרים. ראשית, חשוב לעדכן את השר בבעיות של בית המשפט. שנית, יש מצוקה אמיתית של מקום, מבחינה פיזית. ושלישית, יש מחשבות על עשול דברים חדשים מועילים יותר".

כמו זה למשל?
"נשאיר משהו לריאיון הבא. נושא הבינוי מאוד קריטי - פשוט אין מקום. יש לנו בכל יום שישה שופטים נידים שבאים בבוקר ולא יודעים היכן יישבו. מצוקת המקום קשה. אני קוראת מכאן לבנות את בית המשפט בתל אביב לאלתר ולא להתממה. אתם רואים היום את ההיכלות בנצרת, בחיפה, בבאר שבע ובראשון לציון, ואנחנו לבד הארץ, איך אפשר כך? עוד לשרה ציפי לבני אמרתי, שיש לחשוב על שלושה דברים: זמן, עלויות, ונחיות לצדדים - לעורכי הדין ולבאי בית המשפט. יש תוכניות וצריך ליישמן. אני לא יודעת אם אני אוזכה להיות בבית המשפט החדש, זה סיפור שייקח כשמונה שנים, אבל לפחות שיתחילו".

את בעד העברת בית המשפט לדרום העיר?
"המחשבה מפחידה אותי, הואיל ואני לא בטוחה שזה יהיה נוח. הרי מסביב לבית המשפט קמו עשרות מגדלים, המון משרדי עורכי דין, הפרק ליטות, וכל תזווה של בית המשפט תגרור תזווה נוספת של כולם, עם כל העלויות הכרוכות בכך".

אז מה תעשו עוד עשור, עד שיקום בית המשפט החדש ויתפנה מקום?

"אני חושבת שאין מנוס מלשכור עוד אולמות בבית אסיה. לקחתו תשעה אולמות ו-14 לשכות כך שלשופטים אחר הצהריים יש לשכה בבוקר, והאולמות עובדים כבית משפט לתעבורה".

שיטת הסניורטי אינה מיושמת בערכאות התחנות אלא רק בעליון. מהי עמדתך?

"עד היום שיטת הסניורטי עבדה בעליון מצוין. בבית משפט השלום המצב לדעתי שונה. לא צריך לפסול את הוותק והגיל, אבל לא צריך ללכת רק לפי זה. יש לעשות שקלול של כל הנתונים ולבדוק תכונות אישיות וכישורים מקצועיים".

יש ביקורת על השיטה בעליון, ושוב, מרבית עורכי הדין מעוניינים בשינוי השיטה.

"עד היום, כל אחד מהאנשים שנבחרו בעליון לשמש כנשיאים היה יוצא מן הכלל, כולל הנשיאה

החדשה, השופטת ביניש. צריך לתת לה צ'אנס".

מה עמדתך בנוגע למעורבות בתי המשפט בעסקאות הטיעון?

"אני נגד מעורבות כזו. בית המשפט לא צריך ללחוץ או להיות מעורב בעשיית עסקאות טיעון, אלא רק לכבדן או לא. ברגע שבית המשפט נהיה מעורב ניטלת ממנו הזכות להתערב לאחר מכן, כי הוא לא יבקר את עצמו".

מידת האמון ההולכת ופוחתת שהציבור רוחש למערכת המשפט מדאיגה אותך?

"אני דואגת, זה מפחיד אותי, אבל אני לא מודדת אגת. יש הבדל. מערכת המשפט יקרה ללבי וצריך כה להיות יקרה לכולם כי זה הנכס הכי יקר שיש לאומה, וכשאני שומעת דברים כאלה אני דואגת יותר. אני מאמינה במוסד ובהכירי את הנפשות הפועלות אין שום סיבה שלא יהיה אמון בבתי המשפט. לכן אני לא מודאגת. יש כמה מקרים חריגים ואז מבצעים הכללה ואומרים 'בתי המשפט' או 'השופטים'. מזה אני דואגת, כאשר בשטח מנסים להרעיל גם במקום שצריך להיות בו אמון. מנגד, מי שלא ראו יש להוציא החוצה. מדובר בבודדים אבל הבודדים האלה מעלים את אחוזי האמון, וחבל. היה מעניין לבדוק את עמדת הציבור לפני ואחרי פרשת השופטת הילה כהן".

האם בהחלטה שלך בעניין עמרי שרון ניסית לשרר משהו לגבי האמון שנשחק גם במערכות הציבוריות? יש אומרים שפסק הדין נוקשה מדי, אולי במקוון, כדי להוכיח משהו לגבי המערכת המרשפית ולהשיב לה את האמון הציבורי?
"מה שהיה לי להגיד בנושא אמרתי בגור הדין. התיק כרגע בערעור ואני מנועה מלהתייחס".

לדעתך, עונשי המינימום שהשר לשעבר חיים רמון ביקש לקדם, אכן עשויים להרתיע ולצמצם צם את הפשיעה או לחילופין את חוסר האחידות שקיימת כיום בפסקי הדין?

"זה לוגי. מבחינה לוגית אחד ועוד אחד נותן שתיים, אבל במבחן הפרקטיקה לא תמיד. ברגע שנוטלים את שיקול הדעת מהשופט, החשש שלי הוא שינסו לעקוף את זה. אני חוששת שקביעת עונשי מינימום תביא לאי הגשת כתבי אישום באותם הסעיפים. אני לא אומרת זאת בגנות הפרקליטות, אלא היות הכירי את המציאות, ששונה מהתיאוריה. לא כדאי שנתלה בזה יותר מדי תקוות".

הנל אישי

"איך תגדיר את יחסייך עם נשיא המחוזי, השר פט אורי גורן - חברי, ענייני או קורקטי?"
"קורקטי. אנחנו ביחסים מאוד קורקטיים".

יש מחלוקות בין השלום למחוזי?
"אין מחלוקות ואין שום דבר אישי. אין בלבי דבר ואני מכבדת מאוד את שופטי המחוז. רק לדעתי, הרבה סגני נשיא בבית משפט לא גדול זה אחיזת עיניים. אם רוצים לתת למישהו תואר לשם התואר שיקראו לו שופט בכיר".

הועלו טענות כנגדך על שכביכול את מתערבת בתיקים של שופטים אחרים ובהכרעות שלהם?
"לעולם לא. מעולם לא התערבתי, לא מתערבת ולא אתערב בשום תיק שנמצא אצל שופט אחר. אני לא שואלת וזה לא מעניין אותי. ברגע שתיק נכנס לשופט אחר הוא האדון ולא תשמעו ממני ציוץ. אני כל כך נזהרת בעניין".

וטענות על חלוקת תיקים מתוקשרים דווקא לך או למקורבים לך מקרב השופטים?

"לא קיים. אני יכולה להעריך מישהו מתוקף עבודתו אבל אין דבר כזה שופטים מקורבים. יש לי קולגות, הן נר לרגלי - להפתגה קולגיאלי".

תחום הסמים קרוב מאוד ללבך. מאין זה בא?
"סמים הם בעיני תופעה שאוכלת כל חלקה טובה. למדתי, במסגרת עבודתי, כי יש לי אפשרות לסייע בגמילתם של מכורים מסמים ולשקמם. זה התחיל במעצרים בתניה, הגיע אלי תיק אלימות של אדם שנכנס לכיתה שבה למדה בתו ונתן אגף רוף למורה בגלל ציון נמוך. הוא הגיע בפני, איש כבן ארבעים. שאלתי מיד מה הוא לקח הבוקר ואז הוא ביקש להיגמל. שלחתי אותו לבית אביבה שם עבר את כל שלבי הגמילה הקשים. לאט לאט הוא השתקם, וזה מרגש, שווה הכל. בתו כתבה לי: 'תודה שנתת לאבא שלי חיים'. היום יש לו עבודה והכל איתו בסדר, וזו רק דוגמה אחת מני רבות".

הרבה תיקי סמים עברו באולמך?
"הרבה מאוד. וכיוון שראיתי מקרוב את האנשים האלה ואת הנוק הנורא שהם גורמים לחבריהם, אני סבורה שיש לריבון אחריות על מצבו של הפרט. זה מסב נזק להורים, לילדים, למשפחה ולכל אחד מאיתנו שגונבים לו את הרכב או פררצים לביתו כדי לקנות סמים. אם אפשר להציל אדם כזה, זה שווה שנים של עבודה".

איך עושים זאת?
"בביקור בארצות הברית ראיתי מוסד שנקרא בית משפט לסמים. חורתי ארצה, אין לי תקציב, אין לי כוח אדם, אבל זימנתי ללשכתי את כל מי שקשור לנושא וביקשתי הכרה של בית משפט על אנשים שיש להם רצון להיגמל. לקחתי שופט צעיר וביקשתי שיקדיש לכך יום בחודש. מבין האנשים שהגיעו למעצר עד תום ההליכים בגין עבירות סמים חיפשתי את בעלי המוטיבציה להיגמל ושלחתי אותם לגמילה. יש לנו היום כבר 45 כאלה, שעשרה מתוכם כבר סיימו ויצאו לחופשי. אם בדרך מישהו נופל - מביאים אותו אלי לניעור. הם מאושרים. הנושא הזה חשוב מאין כמותו מבחינה חברתית, ומבחינה אישית, זה ממלא את לבי לראות אותם יוצאים לחיים חדשים".

משולחנה של השופטת בקנשטיין

בפברואר 2006 גזרה הנשיאה בקנשטיין על עמרי שרון תשעה חודשי מאסר בפועל, תשעה על תנאי, וקנס של 300 אלף ש"ח, בלא הכרעה בעניין הקלון ותוך כדי שקבעה כי מעשיו של עמרי שרון עולים על נדבי קניית שלטון בכסף. האם בשם הערצת האב הנל בשר? שאלה בקנשטיין בפסק דינה; שרון הורשע בעבירות על חוק המפלגות בשל חלקו בגיוס תרומות לא חוקיות לקמפיין הבחירות של אביו בפריימריס לראשות הליכוד 1993, וכן בעבירות פליליות חמורות שנקט נדי להסתיר מעשים אלו. ערעור על פסק הדין תלוי ועומד.

בספטמבר 2004 גזרה בקנשטיין שנת מאסר על תנאי וקנס של 50 אלף ש"ח על השר לשעבר גונן שגב שהורשע בניסיון לקבל במרמה 20 אלף ש"ח מחברת ישראל ברהוואה בכרטיס חיוב. באפריל 2000 הדיינה בקנשטיין בגרימת מוות ברשלנות ובגרימת חבלה ברשלנות את חמשת נאשמי פרשת גשר המנבייה.

ביולי 2006 הטילה בקנשטיין על עורכת הדין לשעבר פזית פרלמטר-רולף, שהורשעה בהתחזות לעורכת דין וקבלת דבר במרמה, עונש כבד של 14 חודשי מאסר בפועל וקנס בסך של 25 אלף ש"ח.

בינואר 2003 הדיינה בקנשטיין את גיי סולומונט, מי שהיה בעל השליטה ובעל המניות בדייקטוריון דייקטור פייטל אינווסטמנט, בעבירות של אי דיווח, דיווח מוטעה בדוחות שונים לפי חוק ניירות ערך, במרמה ובהפרת אמונים בתאגיד. זאת, במסגרת עסקת טיעון בין הפרקליטות לסולומונט.

בעיצומן של פרשיות
ההטרדה המינית שבהן
מעורבים שר המשפטים
לשעבר ונשיא המדינה,
מסבירה ד"ר אורית קמיר,
מיוזמות החוק למניעת
הטרדה מינית, מדוע
אנו עדיין רחוקים מאוד
מלהיות מדינה מתוקנת
המגנה על זכויות נשים.
ולמה בכל זאת יש תקווה

מאת עו"ד מעין נוה
ועו"ד עמית גורביץ' צילום יניב גולן

מוטרדת.

שבאקדמיה הישראלית מועלה המושג "הטרדה מינית", מיד עולה לראש הרשימה שמה של ד"ר אורית קמיר. שתי פרשיות ההטרדה המינית שמסעירות את המדינה בחודשים האחרונים, פרשת הנשיא משה קצב ופרשת השר לשעבר חיים רמון, הביאו אותנו לפגישה עם קמיר, המגוננת בכל תוקף על החוק למניעת הטרדה מינית, שהיא היתה בין יוזמותיו. שלוש שעות של שיחה הסתיימו במסקנה אחת: קמיר מוטרדת. מאוד מוטרדת. גם מהעליהם שעושים למתלוננות; גם מהתקשורת שמשמשת כלי שכר פה ערכים הנוחים לבעלי; וגם מהמערכת המי שפטית והציבורית שמנציחה סטיגמות ומחלישה את הנשים באשר הן.

ד"ר קמיר, מה דעתך על פרשת רמון, הטרדה מינית או תפירת תיק?

"אני מודעת לטרנד הנוכחי לתקוף את החוק. זה בסדר מבחינתי, כי זה מחדד את עצם הידיעה על קיומו של החוק. הדבר החשוב ביותר באירוע של חיים רמון הוא שמפקדת רואה חיילת בוכה, שואלת אותה 'מה קרה', ומשהחיילת משיבה, המפקדת מבינה שמדובר בהטרדה מינית ושחור בה להתלונן. זה נותן פתח לתקווה".

או פתח לתלונת שווא שמדרדרת בעת האחרון נה את המערכות השלטוניות בישראל לשפל שלא ידענו כמותו.

"העליהם המשפטי כנגד החוק מושפע מבע" לי אינטרסים. למשל, אף עיתון יומי לא פנה אלי בנושא, למרות שעמדתי מוכרות ויש לי הרבה מה לומר. השאלה את מי אנחנו שומעים בזירה התקשורתית מושפעת מאינטרסים של בעלי כלי התקשורת שמכתיבים לנו את מי נשמע. כך לדוגמה, עיתון מסוים הלך וחיפש נשים שיגידו שהעליהם שעשו לרמון - ולא למתלוננת - הוא חמור ביותר".

אם זו תלונת שווא, זה אכן חמור ביותר.

"לא להישאר רק בשחור ובלבן". קמיר

"שר המשפטים לשעבר נאשם שהחזיר את לשונו אל תוך פיה של אשה ללא הסכמתה. הוא נאשם בהתאם לסעיף 348 לחוק העונשין אשר נקרא 'מעשה מגונה' ואוסר לעשות 'מעשה לשם גירוי, סיפוק או ביזוי מיניים' באדם ללא הסכמתו. הסעיף נמצא בספר החוקים משנת 1936, לכן אי אפשר להלין שמדובר ב'שינוי נורמות', 'מהפכה' או 'הרחקת לכת של העת האחרונה'."

את צופה אפשרות שיטונה או יבוטל החוק למי ניעת הטרדה מינית בעקבות ריבוי התלונות, שחל-קן עלול להתברר כלא מוצדק?

"גם אם יבוטל החוק למניעת הטרדה מינית, שבא לעולם בשנת 1998, הסעיף האוסר על מעשה מגונה יישאר על כנו, כשם שהיה שם לפני שרובנו נולדנו. במקרה של רמון, הרי שאדם מברי גר בארבעים שנה, בתפקיד בכיר, הנוהג כפי שעור לה מכתב האישום - יכול להיות מואשם בתקיפה ובפגיעה בפרטיות מכוחם של דינים אחרים. אני מסכימה שלא כל דבר הוא אונס, אבל לפתוח פה של מישוה ולהכניס לתוכו איבר גוף שלא רוצים שייכנס, זה חמור, והרף שבדרך כלל מוביל את הפרקליטות שלא לפתוח בהליכים, בשל 'חוסר עניין לציבור' לא קיים במקרה זה."

עולם הפוך

אינך מודאגת מהיווצרות אנטגוניזם כתוצאה משימוש בלתי מרוסן בחוק?

"למה צריך לחוש אנטגוניזם כנגד בחורה שמי שהו פתח לה לכאורה את הפה והכניס לשונו פנימה, במקום לחוש אנטגוניזם כלפי המבצע? אנחנו חיים בעולם הפוך? הביקורת נשמעת לא מצד אלו שחושבים שהדבר לא אירע, אלא מצד אלו שחושבים שהמעשה אירע, אבל המדובר בזוטות, במעשה פעוט, ולכן הם טוענים שלא צריך להעמיד את רמון לדין בעניין הזה, וכאן אני לא מבנה מדוע. אם היו עושים את זה לבת או לבן שלהם, גם אז זה היה נראה בעיניהם בטל בשישים?"

"חשוב לזכור, שהיועץ המשפטי לממשלה, מני מזוז, נבחר מצדו השני של המתרס של עדנה ארבל, מהצד של לא לרדוף אישי ציבור ולא לפי תוח בהליכים פליים אלא אם אפשר להשיג הרשעה. ואפילו הוא החליט שצריך להעמיד לדין. מצד שני, בפרספקטיבה של זמן, אני עדיין לא יודעת להגיד אם זה נורמלי שמדינה שלמה עסר קה בפרטי פרטים של פרשות הטרדות המיניות והחקירות של אישי ציבור ובכירים במערכת; האם זה ביטוי לנורמליות או ביטוי להסחת דעת מדברים חמורים יותר כמו מחדלים מנהיגותיים ברמה הקיומית. צריך להזהר שלא ליפול למל-כודת הזאת."

בחוק למניעת הטרדה מינית יש עדיין בעייתיות משפטית רבה. עד כמה, בפרספקטיבה שיפוטית, החוק הוא כלי ישים ופרגמטי בהרשעת נאשמים? "החוק מאפשר שלושה אפיקים: דיני עבודה, בדין האזרחי ובתחום 'האתיקה השירותית', אליו צריך לפנות רק במקרים החמורים ביותר. המק' רה של רמון מטופל בדרך כלל בהליך משמעת, אבל במקרה זה, שאי אפשר להעמיד שר להליך משמעת, ומשיש ראיות לכאורה ועניין לציבור, היועץ המשפטי לממשלה מנוע שלא להגיש כתב אישום.

"מזה שנתיים וחצי אני מנהלת מחקר שמנסה להגיע לכל התיקים שקיימים בתחום. באמצעות 'שאלון 300' שיצרנו אני מעוניינת לבדוק, שמונה

"אני מסכימה שלא כל דבר הוא אונס, אבל לפתוח פה של מישוה ולהכניס לתוכו איבר גוף שלא רוצים שייכנס - זה חמור, והרף שבדרך כלל מוביל את הפרקליטות שלא לפתוח בהליכים בשל 'חוסר עניין לציבור' לא קיים במקרה זה"

עליהן לפנות ובעיות נוספות. ההגנה המועדפת הקבועה בחוק שוויון הזדמנויות בעבודה לא בר-טלה, אולם ניסוח החוק נותר מעט מסורבל."

את סבורה שבישראל 2006 עדיין קיים כרסום שיטתי ומתמשך במעמדן של נשים בחברה?

"אני מתרשמת שההתנגדות של אחד מהעיי-תונים היומיים למינויה של דורית ביניש לנשיא את בית המשפט העליון היא על רקע המין שלה. ההתעסקות בכל צעד שהיא עשתה או לא עשתה הפכה כמעט לאובססיה. לא ראיתי שעשו את

שנים לאחר שנחקק, כיצד ממומש החוק הלכה למעשה, אילו סעיפים מצליחים ואילו לא. ההי-שערה שלי, שבתמי המשפט הבינו את החוק, מעל ומעבר לציפיות, ואפילו לא היתה כאן תקופת התאקלמות ארוכה של עשר שנים כפי שהיה בא-רצות הברית. לעומת זאת, קיימות בעיות רגילות ביישום החוק. חלוקת התפקידים בין הפרקליטות למשטרה אינה נהירה מספיק, תפקיד המשטרה דורש הבהרות, יש קטגוריות של נשים שנופלות בין הכסאות, כמו עובדות קבלן שלא ברור למי

לצורך העניין, יכולות להשתלב, כי אי אפשר להיות פמיניסטית חברתית ולהחזיק בהשקפת עולם קפיטליסטית מובהקת. אין דבר כזה.

האם את כשופטת היית מאשרת למגישי תוכנית טלוויזיה לומר בשידור 'כוסית'?

"הביטוי 'כוסית' הוא מקרה מובהק שבו משי תמישים בכונה באיבר מאיבריה של אשה, האיבר דרכו עושים לה את הדבר שהופך אותה לנקבה, לפי מקינו. היא הנקבת והוא הנוקב. זה מה שהי ביטוי מסמל. אבל החוק בדרך כלל דורש חזרה על התנהגות כדי להפלה וביזוי, ולפיכך, אני לא חושבת שהחוק יכול לחול. המאבק ליישום נורמות התנהגות חברתיות ראויות, צריך להמשיך ולהתנהל בזירה הציבורית ולא בבית המשפט. מנגד, כמו בכל תחום משפטי אחר, כך גם בתחום של הטרדה מינית, אין לשלול את האופציה המשפטית."

כתלמידה של פרופ' מקינון, הפמיניסטית שאת מייצגת נותן תחושה שהוא לא סובלני כלפי מי שאינו מסכים עימו, ובתוך כך לא מעט נשים.

"אכן, גם הפמיניזם, כמו כל מיעוט שרוצה להיטיב את מעמדו, חלוק בלא מעט נושאים, בדומה לזרמים שונים בציונות שהיו חלוקים האם להתיישב בארץ ישראל או באוגנדה. כמו הציונות, הפמיניזם הוא גם לאום וגם זכות להגדרה עצמית. אני לא 'חסיד שוטה' של מקינון. התיגו של פמיניסטיות כמי שפועלות נגד גברים הוא דרך מאוד קלה לגמד ולבטל כל שיהי. בדומה, להתכחל על השיח הנשי כעל נשים שרק מתכתשות זו עם זו בהיאבקות בוך, זו הסתכלות פורנוגרפית."

היכן נכשל השיח הפמיניסטי בישראל?

"ראשית, ברמת היישום. המערכת מסרבת לכונן השתלמות בנושא הטרדה מינית. השופטים, כמו כלל האנשים, עוברים תהליכי חיברות באותה מערכת פגומה של ערכים, ומשהם מתמנים לשופטים, אין סיבה שיתחילו לחשוב אחרת. עד שלא יעבירו להם הכשרות, השינוי התודעתי לא יתרחש אצלם מעצמו.

"שנית, ברמה התיאורטית. מקינון זכתה בתביעת דיבה כנגד מי שייחס לה את האמירה 'שכל סקס הוא אונס'. יש לה בן זוג, היא חיה איתו באושר, וברור שמה שקורה ביניהם זה לא אונס. אבל היא מרשה לעצמה בכתיבה שלה להביע בלי סייגים את מלוא הזעם, התסכול והכאב, כפי שהיא חווה אותם, מתוך חיים לצד נשים עם פגיעות של הטרדה מינית. היא מראה את ההבניות החברתיות של אקטים מיניים, גם לסביבים כמייצרים עבור החברה הפטריארכלית את היסודות הנפשיים המדכאים. עצם זה שאנחנו מכנים בכל השפות את האקט של חדירה מינית של גבר לאשה, בכל השפות, באותם הביטויים כמו 'דפי' קה', כלומר - גם ניצחון על מיישהו וגם השפלתו. אם 'מיישיים' מיישהו, זה גם חדירה לתוכה וגם כיבוש ונצחונה.

"אבל אכן מקינון רק חושפת ולא מציעה פתרונות. החולשה בשיח הוא שהמראה חדה מדי התפישה שלי היא שצריך לעזור לאנשים יותר מכפי שמקינון עושה בחשיפת הפגמים בלבד. יש לתרגם את הדברים לשיח אפור יותר ולא להישאר רק בשחור ובלבן."

"לקחו את הפרקליטות, שבה נשים מוכשרות הצליחו להתקדם, וברגע שהרגישו שזה יותר מדי ערפו בבת אחת את כל הצמרת והחליפו אותה בראשים גבריים"

החזקים ומנצחים את שלטונם על החלשים, בין היתר באמצעות לשונו המקצועית, סמליו הדימוקרטיות, ומראית עין של נייטרליות. בתפישת העולם של הפמיניזם הרדיקלי, המשפט מבטא ומחזק את הגישה הפטריארכלית, אשר מדכאת ומשעבדת נשים.

המצב באוניברסיטאות מספק אותך בנושא שיי לובן של נשים?

"האקדמיה הישראלית, כולל המכללות, היא אחד המוסדות השמרניים ביותר בישראל. יותר מהפוליטיקה, יותר מעולם המשפט, יותר מהתקשורת, המצב בפקולטות למשפטים רע מאוד, אבל קיבל פנים מתוחכמות יותר. לעומת שדות הפעילות האחרים, האקדמיה מצליחה לשמור על ההילה ועל החסינות מפני בקורות חיצוניות. יש שם תהליכים ביזנטיים של התחברות בין קלי קות; הכל אישי, והכל חסוי, וכולם משתפים פעולה. רק נשים שמצליחות להיות מספיק 'גבריים',

זה לשופטים גברים. אני מתרשמת שהיא היתה פרקליטת מדינה טובה ושופטת טובה, ואף תהיה נשיאה טובה, והיא קידמה מאוד את נושא הכתירה בה נגד הטרדה מינית.

"כך גם לגבי רות גביון. בחנו כל מילה, כל צעד, כל פרט באישיות שלה, כל דעה שהיתה לה אי פעם בהיסטוריה, מה שלא עשו לאף שופט אחר. אני גם סבורה ששעשו בפרקליטות הוא איום ונורא. לקחו מערכת נשים הצליחו להשתלב ולהתקדם בתוכה, וברגע שהרגישו שמדובר ביותר מדי נשים, אז בבת אחת ערפו את ראשי כל הצמרת המשפטית שם והחליפו בראשים גבריים. כל המערכת הנשית שלמטה הבינה מיד את המסר."

מדוע את חושבת כך? ראי כיצד נופצה תקרת הזכוכית ונשים מכהנות בצמרת שלושת הרשויות - נשיאת בית המשפט העליון, יושבת ראש הכנסת, שרת החוץ, ואיתן נשיאת אוניברסיטה, דוברת צה"ל ועוד?

"קונדוליסה רייס היא אשה שחורה. זה נראה לכם מספק? אני לא רואה שיפור גדול במעמד של השחורים בארצות הברית. גם בישראל יש דברים שהולכים קדימה ונאלו שהולכים אחורה. עדיין קשה לי להעריך באיזו מגמה אנחנו נמצאים כיום".

פורסם שאת מתנגדת למועמדותו של פרופסור זוהר גושן לכהונת שופט בבית המשפט העליון. מדוע?

"במישור הפרסונלי - התנגדותי למועמדותו יצרה, ולא בצדק, דימוי מוטעה של יריבות בינינו על רקע אישי, ולא היא. אם מועמדותו תעלה אבקש להעיד בפני הוועדה למינוי שופטים, ובפניה אפרוש את טיעוני. במישור העקרוני - אני לא מבניה למה צריך לדלג על דור שלם? מדוע למנות היום אנשים לתפקיד שמשאיר אותם בבית המשפט העליון בעל 25 השנים הבאות? גם למשפטנים הכי טובים העולם אסור לשבת שם יותר מדי זמן. זה אסון."

מדוע?

"צריך להיות אילם, חירש ועיוור כדי שלא לראות שבית המשפט העליון החל לעסוק באור פן פוליטי בדברים שאינו אמור לעסוק בהם. זהו קורה, בין היתר, מהכוח שצברו אנשים שישבו בהיכל זמן רב מדי. מעבר לכך, ברמת המערכת, צריך ליצור מנגנון של מינויים ציבוריים שקופים, בדומה למודל האמריקאי. עוד לפני שפלוני התיבשר כי מונה לתפקיד ציבורי, יש לאפשר לציבור לשאול שאלות וכך למנוע מצב שבו לאחר שאדם נבחר לתפקיד מתעוררים אנשים שמעידים שידעו או שמעו מידע כזה או אחר בנוגע להתנהלותו. הציבור מרגיש מרומה, מבוזה ומושפל בגלל אנשים שנבחרו לתפקידים ממלכתיים ואחר כך מגלים עליהם דברים שכולם ידעו אבל שתקו. אם העיתונות היתה עושה מה שהיתה צריכה לעשות בכל מינוי ציבורי בכיר, לא רק במקרה של דורית ביניש, לא היו לי טענות."

אקדמיה שמרנית

היה זה במיישיגן, ארצות הברית, שם הכירה ד"ר קמיר את פרופסור קתרין מקינון, חוקרת מובילה בעולם ומייסדת זרם הפמיניזם הרדיקלי, המציג את גישת השליטה. בהתאם לגישה המרקסיסטית שבה מחזיקות קמיר ומקינון, המעמד החזק, השליט, בעל הכוח, ההון וההשפעה, הוא שכופה את ערכיו על שאר המעמדות החברתיים. המשי, פט, בעיניי זה, מושמש כמנגנון דיכוי המשרת את

בין נכוד להדרת נכוד
ד"ר אורית קמיר בעלת תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית בירושלים (1986), תואר שני בפילוסופיה וספרות. גם היא מהאוניברסיטה העברית (1991), ותואר שני ושלישי במשפטים. מאוניברסיטת מיישיגן באן ארבור (1996), שבה היא גם מנהלת כמרצה אורחת משנת 1999. בה בעת היא מרצה באוניברסיטה העברית בנושא חברה ותרבות. בשנים 1986-1988 התמחתה בפרקליטות המדינה ובבית המשפט העליון. היא שימשה מנהלת המחלקה המשפטית של שירות הנשים בישראל ויועצת משפטית לרשות למלחמה בסמים. בינואר 2005 הקימה את המרכז הישראלי לנכוד האדם. לקמיר פרסומים אקדמיים רבים. בספרה "שאלה של נכוד - ישראליות ונכוד האדם" (הוצאת נרמל ירושלים), שראה אור בשנת 2004, מציגה קמיר נקודת מבט חדשה לבחינת ערכיה של החברה הישראלית, מגמות חברתיות ומשפטיות, הבניה מגדרית, שסעים ועימותים אידיאולוגיים, ומצבו הקיומי של הפרט בישראל. נקודת המוצא של הספר היא ני המונח הישראלי עברי "נכוד" הוא מושג-סיל של משמעויות שבשפה האנגלית מבחינים ביניהן בעזרת המילים Respect, Glory, Dignity, Honor, והעולות אחת המסקנות המרכזיות העולות מניתוחה היא שהחברה הישראלית היא חברה של הדרת נכוד (Honor). מושג שונה בתכלית הוא ה-Dignity, הכבוד הסגולי, ממנו נגזרות נכונות האדם הבסיסיות. כמו הזכות לחיים, לבריאות, למחסה ולחירות, הערכים אותם מבקש לחזק חוק היסוד משנת 1992. יתרה מכך, קמיר טוענת כי המתח המאפיין את היחסים בין שני סוגי הכבוד הללו מתבטא בהקשרים שונים של המציאות הישראלית ויש להמשיך ולחקרו.